

Egri Mész-hegy déli sziklacsoportjának kaptárkövei természeti emlék – összefoglaló adatok

A tervezési terület azonosító adatai

Megye: Heves megye

Település: Eger

Eger 0437/1 d helyrajzi számú ingatlanból 1569,138 m², azaz 0,157 ha a

753835,375	285650,625
753756,188	285659,594
753813,688	285692,688

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/1 b helyrajzi számú ingatlanból 1758,746 m², azaz 0,176 ha a

753835,375	285650,625
753840,250	285641,156
753737,313	285634,719
753730,063	285644,563
753756,188	285659,594

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/3 helyrajzi számú ingatlanból 1261,927 m², azaz 0,126 ha a

753840,250	285641,156
753846,500	285629,094
753746,000	285622,875
753737,313	285634,719

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/4 a helyrajzi számú ingatlanból 1089,511 m², azaz 0,109 ha a

753841,875	285551,125
753810,938	285534,531
753788,313	285565,281
753820,000	285572,750

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/4 b helyrajzi számú ingatlanból 4275,18 m², azaz 0,428 ha a

753846,500	285629,094
753877,000	285569,938
753841,875	285551,125
753820,000	285572,750
753837,875	285577,344
753818,688	285607,531
753766,813	285594,594
753746,000	285622,875

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/11 helyrajzi számú ingatlanból 533,509 m², azaz 0,053 ha a

753877,000	285569,938
------------	------------

753880,375	285563,438
753815,125	285528,781
753810,938	285534,531
753841,875	285551,125

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület

0451/13 a helyrajzi számú ingatlanból 2100,353 m², azaz 0,21 ha a

753880,375	285563,438
753892,813	285539,344
753834,063	285503,063
753815,150	285528,791

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0451/6 helyrajzi számú ingatlanból 1767,32 m², azaz 0,177 ha a

753837,875	285577,344
753820,000	285572,750
753788,313	285565,281
753766,813	285594,594
753818,688	285607,531

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület

A terület védettségi kategóriája: **helyi jelentőségű védett természeti terület, természeti emlék**

Védett terület neve: **Mészhegy – Nyerges-tető,
Egri Mész-hegy déli sziklacsoportjának kaptárkövei természeti emlék**

Törzskönyvi száma: **9/45/TT/95**

Védetté nyilvánító jogszabály: **196./1978. (XII. 5.) VB. határozat, Eger Megyei Jogú Város Önkormányzatának 13/1995. (V. 24.) rendelete**

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükki Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkövek fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkövek környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatósi feltételek fejlesztése.

Ingtatlan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyonkezelő
Eger	0437/ 1 d *	9,5281	erdő	Magyar Állam	BNPI
	0451/ 1 b ⁽¹⁾ *	0,4297	erdő	Magyar Állam	Egererdő Zrt.
	0451/11 *	0,1861	erdő	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata
	0451/13 a ⁽¹⁾ *	0,8071	legelő	Magyar Állam	Egererdő Zrt.
	0451/3	0,5986	erdő	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata
	0451/4 a *	0,5415	legelő	Magyar Állam	Egererdő Zrt.
	0451/4 b *	1,2870	erdő	Magyar Állam	Egererdő Zrt.
	0451/6 *	0,2469	erdő	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata	Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata

(1) - a tulajdonosi jogok gyakorlója a FVM Miniszter, melyet a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet útján lát el

* - a terület által csak részben érintett ingatlanok

Élettelen természeti értékek

Az I. szikla kettős kúp formájú, tömzsi szikla, amely oldalába 4 db fülke mélyül, valamint az egyik csúcsába három különböző méretű lyuk van befaragva. A kaptárkö déli oldalán egy nagyméretű, sekély mélységű négyzetes üreg látható (külső magassága 122 cm, a belső boltozott rész hátlapja 84 cm magas, az egész 70 cm széles, a hátlap befelé, az alaplap kifelé lejt). *Mihály Péter* szerint egy tervezett sziklahelyiség bejáratának félbemaradt torzója, „amit azért nem faragtak ki teljesen, mert a szikla vastagsága nem volt elegendő a tervezett helyiség belső méreteihez.” (Mihály P. 1976. 247.). Ennek ellentmond az óriásfülke kialakítása, a faragások minősége: ez egy befejezett, letisztázott forma.

Az I. sziklától északnyugatra emelkedik a II. szikla lekerekített csúcsokkal tagolt kúpegyüttese, amelyen 14 eléggé elkopott fülke látható. A sziklavonulatba egy sziklahelyiséget is befaragtak. A ma már alig kivehető 9. számú fülke fölötti ormon, a csúcs

alatt kialakított, párkánnyal körülvett mélyedésre és egy befaragott lyukra *Mihály Péter* is felfigyelt. A pár méterre lévő III. szikla felületén 4 fülke ismerhető fel.

Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flóraidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (**Eupannonicum**).

A kaptárkövek környezetét leginkább az akác jelenléte határozza meg, az állomány keleti irányba egészen a völgytalpig lehúzódik. Közvetlenül a sziklák felett cser, kocsánytalan és molyhos tölgy egyedeket (*Quercus cerris*, *Q. petraea*, *Q. pubescens*) is találunk. A délebbi sziklaegyüttes alatt 3 idős, egészséges cseresznyefa él. Itt egy helységet, ún. bújót is faragtak a sziklába. A riolittufán kialakult kőzetmorzsalékos talajfoltokon él a védett magyar kőhúr (*Minuartia frutescens*) egy kisebb állománya, amely cca. 70 tövet számlál. A selymes zanót (*Cytisus ratisbonensis*) közvetlen a sziklák árnyékában nő. Zártabb talajon a leánykőkörcsin (*Pulsatilla grandis*, 4 tő), közönséges dercevirág (*Cardaminopsis arenosa*) és az enyves szegfű (*Lychnis viscaria*) nyílik tavaszkonként. Az erdőszélen gumós nadálytő (*Symphytum tuberosum*) pár töve virít. Védett állatok közül leggyakrabban a nappali pávaszemet (*Inachis io*), a zöld gyíkot (*Lacerta viridis*), a széncinkét (*Parus major*) és a csuszkát (*Sitta europaea*) láthatjuk.

Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecskőkőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárkánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkő elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelő Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalaiba vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknél még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egi történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a

vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkékben hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklákat, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az Archaeologiai Értesítő lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatott bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékokba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A tervezési terület sziklás, kopáros terület, aminek környezetében erdőgazdálkodási terület található.

Gazdálkodási jellemzők

A kaptárköveket magába foglaló területen jelenleg erdőgazdálkodás folyik.